

ÖLKƏMİZDƏ MODERNLƏŞƏN PEŞƏ TƏHSİLİ

Tanırvərdi Tanırvərdiyev,
Tovuz Peşə Liseyinin direktoru,
aqrar elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
E-mail: tovuzpl@vet.edu.az

Gülağa Ağazadə,
Tovuz Peşə Liseyinin ixtisas fənn müəllimi,
aqrar elmlər üzrə fəlsəfə doktoru
E-mail: g.marsala1955@gmail.com

Sovetlər birliyindən miras qalmış köhnə, özünü doğrultmayan texniki-peşə təhsilinin müstəqil Azərbaycanın seçdiyi inkişaf yolu ilə artıq ayaqlaşma bilmədiyi özünü aşkar şəkildə göstərməkdə idi. Bununla da respublikanın peşə təhsilində ixtisaslı, eyni zamanda, səriştəli peşə-ixtisas kadrlarının hazırlanması istiqamətində innovativ dəyişikliklər prosesinə bir növ start verilmiş oldu. Əmək bazarının səriştəli peşə-ixtisas kadrlarla təmin olunması tələblərinin aktuallığını nəzərə alıqda, ölkədə peşə-ixtisas tədrisi və təlimi artıq təhsil sistemimizdə prioritetlik statusu əldə etmiş olur. Belə ki, sovetlər birliyinin planlı iqtisadi sistemindən fərqli olaraq, müstəqil Azərbaycanın özəl sektorlarındakı sahibkar və fermerləri əmək bazarından ixtisaslı, şəriştəli hazır işçi kadrlar əldə etmək istəyindədirlər. Bu da onların işində rəqabətədavamlı, keyfiyyətli məhsul istehsalı tələblərində həlledici amil rolunu oynayır. Eyni zamanda, innovativ modernləşmə əhalinin də peşə-ixtisası sahəsində rəqabət qabiliyyətini artırmaqla bərabər, nəticə etibarı ilə onların gəlir səviyyəsinin yüksəldilməsinə xidmət etmiş olur. Ölkəmizdə böyük inqilabi innovasiyalar tələb edən, həmin sahənin inkişafında sınaqdan çıxaraq nəzərəcarpacaq uğurlar əldə etmiş Almaniya, Norveç, Finlandiya, Cənubi Koreya, Türkiyə, İngiltərə, Fransa və s. kimi ölkələrin təcrübələrinin öyrənilməsi, təhlili və bizə uyğun olanlarının tətbiqi istiqamətində müəyyən işlərin aparılması vacib məsələlərdəndir. Almaniya, Cənubi Koreya və Türkiyə dövlətlərinin peşə

tədrisi və təlimi modellərinin üstün tərəflərindən bir nümunə kimi bəhrələnərək öz peşə tədrisi və təlimi modelinin hazırlanması və tətbiqində istifadə olunması dünya təcrübəsində tətbiq olunan normal bir haldır. Bu yolu keçmiş qardaş Türkiyənin peşə ixtisasları sahəsində etdikləri islahatlardan artıq 20 ilə yaxın bir vaxt keçmişdir. Onların yüngül sənaye və kənd təsərrüfatı məhsulları artıq dünya brendləri sırasındadır. Digər sahələr üzrə də uğurlu, rəqabətədavamlı inkişaf yolu keçilməkdədir.

Bu gün beynəlxalq təcrübəyə arxalanmaqla aparılmış intensiv, məqsədyönlü işlər sayəsində peşə təhsilimizin modernləşdirilməsi tələb olunan qanunvericilik bazası ilə təmin olunmuşdur. "Peşə təhsili haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, "Peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol xəritəsi" və digər vacib normativ-hüquqi sənədlər qəbul olunaraq peşə təhsili və tədrisi müəssisələrinə icraya yönəldilmişdir. Hazırda uzunmüddətli Dövlət Proqramının qəbulu üzərində işlər aparılmaqdadır. Bu mənada Tovuz Peşə Liseyində 2018-2019-cu tədris ilindən respublikanın inkişaf prioritetlərinin tələblərinə müvafiq olaraq baramaçılıq, arıçılıq, meyvə-tərəvəz, üzümçülük-şərabçılıq ustası, xalçaçılıq və digər ixtisasların tədrisinin əsası qoyulmuşdur. Artıq təhsilimizdə qəbul olunmuş kurikulum tədris sistemi peşə tədrisində də öz yerini tutmaqdadır. Peşə təhsilində "Modul sistemi"nə keçidlə əlaqədar, Tovuz Peşə Liseyinin elmi dərəcəli müəllimi tərəfindən üzümçülük-şərabçılığın tədrisi və təliminə aid modul vəsaitləri ilə

bərabər, digər önəmli ixtisaslar üzrə də tədris materialları hazırlanmış, kurikulum tədris prosesinə uyğun olaraq onların da tətbiqinə başlanılmışdır. Modul tədris sistemi ilə ixtisaslaşan tələbə əvvəlki tədris sistemi üzrə peşə ixtisası almış kadrlardan çoxfunksiyalı bilik və səriştəsinə görə fərqlənməlidir. Hər hansı bir işi əvvəllər primitiv qaydada, aşağı keyfiyyətdə icra edirdilərsə, indi tədris forması ilə ixtisaslaşan kadrlar artıq bu işləri yüksək texnologiyaları tətbiq etməklə aparmağı bacaracaqlar. Bu, dövrün, zamanın tələbidir.

Bazar iqtisadiyyatının tələblərinə uyğun olaraq işəgötürənlər yüksək səriştəli kadrlarla işləmək arzusundadırlar. Bunu təmin etmək üçün peşə təhsili sisteminin qarşısında duran əsas vəzifə təhsil, təcrübə və səriştə mərhələlərini uğurla keçən ixtisaslı kadrlar hazırlamaqdır. Bu isə artıq mono ali təhsilə alternativ yeni, çoxşaxəli təhsil sisteminin qurulması deməkdir.

Bütün bunlar kompleks halda görülməli böyük bir iş prosesidir. Bəzi liseylərdə hələ də tədris-təlim işləri köhnə, istifadədən çıxmış maşın, avadanlıq və qurğular üzərində aparılır. Sözsüz ki, maddi-texniki bazanın günün tələbinə uyğun, müasir səviyyəli yeni texnika ilə təminatı tezliklə reallaşmalıdır. Eyni zamanda, yeni tədris modelinə cavab verən müəllim – mütəxəssis kadr qıtlığı problemi də öz həllini tapmalıdır. Hesab edirik ki, bu sahənin həyatı zəruriliyini nəzərə alaraq, onun tədrisinə, ən azından iş prosesinin gedişi zamanında, tədrisən magistr dərəcəli mütəxəssislərin cəlb edilməsinin vacibliyinə baxılmalıdır. Paralel olaraq hazırda işləyən mühəndis - ixtisas sahibləri olanlar da öz üzərlərində mükəmməl çalışmaq, müvafiq tələblərə cavab verən müasir ixtisas kurslarına cəlb edilməlidirlər. Maliyyə problemlərinin həlli baxımından ödənişli ixtisas qruplarının artımına yönəlmiş məqsədəuyğun tədbirlərin həyata keçirilməsində Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyi ilə bərabər, yerlərdəki bütün müəssisələr də müvafiq işlər görməlidirlər. Çalışmalıyıq ki, özəl təşkilatları da ixtisaslı, peşəkar kadrların hazırlanmasına, peşə tədris və təlimi prosesinə cəlb edək. Onların rəqabətə davamlı xidmət və məhsul istehsal etmələri üçün yüksək ixtisaslı, səriştəli işçilərə çox ehtiyaclarının olduğu günümüzün reallığıdır. Lakin onlar da bu

ehtiyacı ödəmək üçün bu sahəyə vəsait qoymaqla, peşə təhsili müəssisələrində yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında maraqlı olmalı, buna təşəbbüs göstərməlidirlər. Belə ki, sahibkar və fermerlərin, digər hüquqi şəxslərin ödənişli sifarişləri əsasında hazırlanan ixtisaslı məzunların buraxılış imtahanlarında onların özlərinin rəsmi iştirakı təmin olunmaqla bərabər, özləri seçdikləri məzunlardan işə qəbulla bağlı tədris müəssisəsi qarşısında rəsmi öhdəlikləri də olmalıdır. Bu, hələ də ixtisaslı kadr çatışmazlığı ilə problemlər yaşayan turizm-restoran xidməti sahəsi ilə bərabər, kadr hazırlığı aparılan digər ixtisaslar üzrə də vacib bir tələbdir.

Liseyimizin kadr hazırlığı işini əhatə edən kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı sahəsi, o cümlədən, spesifik gəlirliliyə malik üzümçülük-şərabçılıq, tərəvəzçilik, meyvəçilik, istixana məhsullarının istehsalı, soyuducu-saxlama sistemi, balıqçılıq, arıçılıq, baramaçılıq, dizayn, reklam, bəna və digər müxtəlif sosial-xidmət sahələri neft-qaz sektoruna alternativ olaraq son dövrlər nəzərəcarpacaq dərəcədə inkişaf yolu keçməkdədir. Eyni zamanda, onu da deməliyik ki, bütün bu sahələrdə müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına (İKT) aid biliklərə yiyələnmiş kadr çatışmazlığı özünü qabarıq göstərir. Həmin sahələrdə çalışan adamların şəxsi gəlirlərinin ancaq ali təhsil ilə işləyənlərin iş yerlərindəki təmiz gəlirlərini dəfələrlə üstələməsi də bir həqiqətdir.

Sahibkar və fermerlər gəlirlərində daha yüksək artım əldə etmək məqsədi ilə günün tələb-

lərinə cavab verməyən ixtisaslı işçilərini modernləşən, innovasiya tətbiqli peşə təhsili müəssisələrində tədrisə yönəltməklə bərabər, eyni zamanda, orada hazırlanan kadrlardan işə gö-türmək təşəbbüsündə də olmalıdırlar.

Vətənpərvərlik mahiyyəti vətənə məhəbbət və öz şəxsi maraqlarını vətən yolunda qurban verməyə əsaslanan emosional bağlılıqdır. Bu bağlılıq həm də özünün mənsub olduğu millətin etnik, mədəni, siyasi və tarixi xüsusiyyətlərinə arxalanan milli hissiyyat və ya milli qürur kimi də hallanır. Burada vətənin xarakterini və mədəni incilərini qorumaq və özünü bu keyfiyyətlərlə millətin başqa üzvləri ilə tanımaq, vətənin və öz xalqının marağını qorumaq da vətənpərvərlik keyfiyyətlərinə aiddir.

Bütün bunlar nəzərə alınaraq, Tovuz Peşə Liseyində tələbələrin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunması və onlarda vətənə məhəbbət hissini aşılamaq hər zaman diqqət mərkəzində saxlanılır. Onu da qeyd edək ki, lisey sərhəd zonasında yerləşdiyi üçün rəhbərlik vaxtaşırı tələbələrin rayondakı “N” hərbi hissəyə ekskursiyalarını, onların zabitlərlə görüşlərini təşkil edir. Bu da tələbələrdə Azərbaycana, ordumuza məhəbbət hissini daha da gücləndirir.

Agentlik yüksək ixtisaslı, səriştəli kadrların hazırlanmasında ödənişli tədris müəssisələrində sosial sifarişçilərə daha çox önəm verməlidir. Peşə təhsili müəssisəsi kimi, işlərimizi bu istiqamətdə qurmaqla bərabər, müəssisəmizin daxilində də tələbələr üçün tədrislə istehsalın vəhdətini təşkil edən işlərin təşkilini apara bilərik. Bu, ilkin olaraq baramaçılığı, arıçılığı, üzümçülük-şərabçılığı, quşçuluğu və meyvə-tərəvəzçiliyi əhatə edəcəkdir. Tələbələr belə müəssisələrin daxilində bilik, təcrübə və iş vərdisləri qazanacaqlar. Təhsil ala-ala öz əlləri ilə mövcud standartın tələblərinə uyğun məhsullar istehsal edəcəklər. Fəaliyyət proqramımızda, həm də təhsil almadan yüksək mükəmməl ixtisasa yiyələnmiş işçiləri də qısa müddətli və ödənişli modul tədris sistemində cəlb etməklə, onlara diplom vermək istəyirik ki, iş yerlərini itirməsinlər. Eyni zamanda, bizim də büdcəmizin formalaşmasına yardımçı olsunlar.

Düşünürük ki, bu gün müəssisələrimizdə problemə çevrilən avtomobillərin istismarı, idarəetmə mədəniyyəti, davranış etikasını kimi problemlər də peşə liseylərində tədrislə aradan qaldırılmalıdır. Peşə təhsilində yaş həddi yoxdur. Müasir dünyada bir ali və ya hər hansı ixtisas təhsili almaqla işsizlik problemini aradan qaldırmaq demək olar ki, mümkün deyil. Əgər hər bir insanın ən azı bir peşə təhsili və bir ali ixtisas təhsili olarsa o, qətiyyənlə işsiz qalmayacaq. Bu amilə görə də Norveç təhsil sistemi insanlara peşə təhsili üzrə verilmiş sertifikat əsasında onları ali təhsil almaları üçün qəbul imtahanlarına buraxır. Gələcəkdə peşə ixtisaslı kadr hazırlığı ilə bərabər, ümumi orta təhsil verən Liseyimizdə də bu amildən istifadə olunması ilə evlərdəki repititorluğa ehtiyac qalmayacağını düşünürük. Bu, yaxın gələcəyin qaçılmaz gerçəkliyidir.

Bütün bunlar əvvəlcədən proqnozlaşdırılmış, işlənilib-hazırlanmış və uğurla gerçəkləşdirilən məqsədyönlü tədbirlərin sayəsində nail olunacaq dayanıqlı inkişafın əsası kimi, sözsüz ki, mövcud maddi-texniki bazanın yenidən qurulmasından, tikinti-quraşdırma, bərpa işlərinin sürətlənməsindən, peşə təhsili müəssisələrindəki yüksək keyfiyyətli tədrisdən, davamiyyətdən keçir.

Belə hesab edirik ki, dövlətimizin peşə təhsili sistemində apardığı qlobal modernləşmənin böyük uğurlarla nəticələnməsi yerlərdəki müəssisələrdə intizamlı iş amilinin təminatından da çox asılıdır.